

ทำอย่างไรดี...เมื่อลูกปัสสาวะรดที่นอน

รศ.พญ. จิรนนท์ วีรกุล

ลูกปัสสาวะรดที่นอน...เป็นภาวะผิดปกติมั้ย ??

โดยปกติเด็กอายุ 18 เดือน จะสามารถกลั้นปัสสาวะได้ชั่วขณะ เด็กอายุ 2 ปีพอที่จะสื่อให้ผู้ใหญ่ ทราบเมื่อจะปัสสาวะ เด็กอายุ 3 ปีจะควบคุมปัสสาวะตอนกลางวันได้และสามารถรอที่จะไปถ่ายในที่ที่เหมาะสมโดยไม่มีปัสสาวะรด เมื่ออายุ 4 ปี เด็กจะควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะในขณะหลับได้โดย ไม่มีปัสสาวะรดที่นอนและเด็กสามารถกลั้นปัสสาวะได้นานขึ้น

แต่ถ้าเด็กที่อายุมากกว่า 5 ปีแล้ว ยังถ่ายปัสสาวะรดที่นอนหรือเสื้อผ้ามากกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน ทำให้เกิดความอึดอัดไม่สบายใจและบกพร่องต่อหน้าที่ และไม่ได้เป็น ผลจากยาหรือโรคทางกายถือว่ามีปัญหาปัสสาวะรดที่นอน

ภาวะปัสสาวะรดที่นอนมีกี่ประเภท ??

หากจะแบ่งตามช่วงเวลาของการปัสสาวะรดจะแบ่งได้เป็น 3 แบบคือ

1. ปัสสาวะรดเฉพาะเวลากลางคืน
2. ปัสสาวะรดเฉพาะเวลากลางวัน
3. ปัสสาวะรดทั้งเวลากลางวันและกลางคืน

หรืออาจจะแบ่งได้อีกประเภทคือ

1. ปัสสาวะรดแบบปฐมภูมิ คือ เด็กปัสสาวะรดมาตลอดไม่เคยหายเลย
2. ปัสสาวะรดแบบทุติยภูมิ คือ เด็กเคยหยุดปัสสาวะรดแล้วอย่างน้อย 1 ปี แล้วกลับมาปัสสาวะรดอีกครั้ง

ปัสสาวะรดมีสาเหตุจากอะไรได้บ้าง??

ปัจจุบันยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด แต่เชื่อว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เหล่านี้

1. ความล่าช้าในพัฒนาการ การขับถ่ายปัสสาวะเป็นพัฒนาการตามขั้นตอน ซึ่ง พัฒนาการของเด็กในแต่ละด้านจะช้าหรือเร็วแตกต่างกันในแต่ละคน เด็กปัสสาวะรดที่นอนพบร่วม กับพัฒนาการล่าช้าด้านอื่นและอาการจะหายได้เองเมื่อเด็กอายุมากขึ้น
2. พันธุกรรม พบว่าเด็กปัสสาวะรดที่นอน ร้อยละ 75 มีพ่อแม่หรือญาติคนใดคนหนึ่งมี ประวัติปัสสาวะรดที่นอน เด็กประมาณร้อยละ 45 มีพ่อหรือแม่มีประวัติปัสสาวะรดที่นอนมาก่อน
3. ความจุของกระเพาะปัสสาวะ พบว่าเด็กปัสสาวะรดที่นอนเหล่านี้มีความจุของ กระเพาะปัสสาวะน้อยกว่าปกติและมีความไวต่อการถูกกระตุ้นมากกว่าปกติด้วย กระเพาะปัสสาวะ จะบีบตัวขับปัสสาวะออกมาทั้ง ๆ ที่ยังเก็บปัสสาวะไม่เต็มที่
4. ความผิดปกติของระดับฮอร์โมน ในช่วงกลางคืนระดับฮอร์โมน antidiuretic จะหลั่ง ออกมาน้อยกว่าปกติทำให้มีปริมาณปัสสาวะในตอนกลางคืนมากกว่าเด็กปกติเด็กจึงปัสสาวะรดที่ นอน
5. ปัจจัยทางจิตใจ เด็กที่มีแรงกดดันและมีความเครียด จะมีพฤติกรรมถดถอยและ ปัสสาวะรดได้เช่น เด็กย้ายโรงเรียน มีน้องใหม่ ถูกทารุณกรรม เป็นต้น
6. การฝึกขับถ่ายที่ไม่เหมาะสม การฝึกขับถ่ายที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่ฝึกการขับถ่าย เลย หรือฝึกหัดขับถ่ายแต่เข้มงวดจนเกินไป จะทำให้เด็กมีปัญหาปัสสาวะรดที่นอนได้

เด็กที่ปัสสาวะรดจะเป็นโรคอะไรได้บ้าง??

ส่วนใหญ่โรคที่ต้องหาสาเหตุร่วมคือ ภาวะปัสสาวะรดแบบทุติยภูมิ เนื่องจากเด็กเคยสามารถควบคุมการปัสสาวะได้แล้ว และกลับมามีปัญหาปัสสาวะรดใหม่ โรคที่อาจเกิดร่วม ได้แก่

1. โรคทางกาย มักจะเกิดในเด็กที่มีปัสสาวะรดทั้งกลางวันและกลางคืน ซึ่งจะมี ลักษณะปัสสาวะบ่อยและกลั้นไม่ค่อยได้ เช่น โรคติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ โรคเกี่ยวกับระบบประสาทที่ควบคุมกล้ามเนื้อหูรูดของทางเดินปัสสาวะ
2. โรคเบาหวาน โรคเบาจิต ทำให้เด็กจะมีอาการดื่มน้ำและปัสสาวะบ่อย
3. การได้รับยา เช่น ยารักษาโรคจิต เป็นต้น
4. โรคทางจิตใจ เช่น การย้ายโรงเรียน การมีน้องใหม่ ทำให้เกิดภาวะเครียดในเด็ก

การรักษา

ปัสสาวะรดที่นอนเป็นปัญหาที่พบบ่อย เด็กอายุ 5 ปีจะมีปัญหานี้ประมาณร้อยละ 15-20 เมื่อเด็กอายุมากขึ้นปัญหานี้จะลดน้อยลง พบว่าประมาณร้อยละ 15 ของเด็กเหล่านี้มีอาการจะหายไปทุกปี เด็กอายุ 12 ปีจะพบปัญหานี้เพียงร้อยละ 1-2 ดังนั้นมีวิธีช่วยเหลือง่าย ๆ ดังนี้

1. การสร้างแรงจูงใจและการปรับพฤติกรรม แพทย์ควรอธิบายให้พ่อแม่เข้าใจถึง

ปัญหาของเด็กว่าเป็นปัญหาที่พบบ่อยในเด็ก สามารถหายได้เอง สาเหตุเนื่องจากพัฒนาการ

ความจุของกระเพาะปัสสาวะ ฮอร์โมน และกรรมพันธุ์ เด็กไม่ได้แกล้งทำ และช่วยสร้างแรงจูงใจ

ให้เด็กอยากหายจากอาการนี้เพราะเด็กจะต้องรับผิดชอบในปัญหาของตนและเข้าร่วมในการรักษา

ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

- 1.1 งดการล่อเลียน ตำหนิหรือลงโทษเด็กอย่างรุนแรง
- 1.2 งดน้ำ นม น้ำหวานและเครื่องดื่มทุกชนิดก่อนนอนประมาณ 1-2 ชั่วโมง
- 1.3 ปัสสาวะก่อนเข้านอน ถ้ายังมีปัสสาวะรดที่นอนอีก

สังเกตดูว่าเด็กปัสสาวะตอนกลางดึกหรือใกล้สว่าง ให้

ปลุกเด็กขึ้นมาปัสสาวะกลางดึกอีกครั้งก่อนถึงเวลาที่เด็กปัสสาวะรด

- 1.4 ถ้าเด็กไม่ปัสสาวะรดที่นอน ควรให้รางวัลอาจจะเป็นสติ๊กเกอร์หรือคะแนนสะสมไว้

เพื่อแลกรางวัล เช่น ดินสอ ขนม หรือของเล่นตามที่ตกลงกันได้

ถ้าทำทุกวิธีอย่างถูกต้องแล้วยังมีปัญหานี้อยู่ ให้ประเมินดูอีกครั้งว่าเด็กได้ทำตามข้อ 1.1-1.4 หรือไม่

และลองทำตามขั้นตอน 1.1-1.4 ดูอีกครั้ง วิธีปรับพฤติกรรม (positive reinforcement)

นี้จะได้ผลดีประมาณร้อยละ 70-80 หายจากโรคประมาณร้อยละ 25 กลับเป็นซ้ำร้อยละ 50

2. พฤติกรรมบำบัดแบบมีเงื่อนไข โดยใช้ alarm buzzer เช่น wet-stop, nytone ใช้ติด ที่ขอบกางเกงในของเด็ก เมื่อมีปัสสาวะหยด จะมีเสียงดังปลุกให้เด็กตื่นขึ้นมา ได้ผลประมาณร้อยละ 70 หลังจากรักษานาน 4-6 เดือน ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความร่วมมือและแรงจูงใจของเด็ก

3. Bladder retention training ได้ผลดีกรณีกระเพาะปัสสาวะเล็กและโรค persistent detrusor instability โดยให้เด็กกลั้นปัสสาวะ ไม่ให้เด็กไปถ่ายเมื่อปวดปัสสาวะ เริ่มต้นจากการกลั้น ปัสสาวะหลังปวดปัสสาวะ นาน 1 ชั่วโมง จากนั้นเพิ่มเวลานานขึ้นเป็น 1.5, 2, 3-4 ชั่วโมง ตาม ลำดับ อาจให้เด็กดื่มน้ำแล้วกลั้นปัสสาวะ

4. การรักษาทางยา ถ้าการรักษาด้วยพฤติกรรมบำบัดไม่ได้ผลก็พิจารณาให้ยา ยาที่ใช้ได้ผลดีคือ imipramine เป็นยาแก้ซึมเศร้า รักษาได้ผลดีร้อยละ 70 รักษาหายได้ประมาณร้อยละ 25-40 กลไกการออกฤทธิ์ยังไม่ทราบแน่ชัด ยา imipramine ในเด็กอายุ 6-8 ปีขนาดยาที่ใช้ 25 มก. กิน 1-2 ชั่วโมงก่อนนอน เด็กโต และวัยรุ่น ให้ยาขนาด 50-75 มก.ก่อนนอน ขนาดยาที่ได้ผลคือ 0.9-1.5 มก./กก./วัน มักได้ผลใน สัปดาห์แรก รอดูผลจากยาประมาณ 2 สัปดาห์และค่อย ๆ ปรับขนาดยา เพิ่มขึ้นและให้ยานาน 3-6 เดือน เมื่ออาการดีขึ้นจึงลดขนาดยาลงในระยะเวลา 4 สัปดาห์หลังหยุดยาเด็กอาจกลับเป็นซ้ำได้สูง ผลข้างเคียงของยาพบได้น้อย เช่น ปากแห้ง คอแห้ง หน้าแดง ตาพร่า หัวใจเต้นผิดปกติ ความดันโลหิตต่ำ ชัก ง่วงซึม บางคนอาจนอนไม่หลับ กังวลได้

การดำเนินโรค

ปัสสาวะรดที่นอน เป็นโรคที่พบบ่อยและหายได้เอง ร้อยละ 15

